

Rapport

3^e flitspeiling draagvlak en impact opvang Oekrainers

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

10 oktober 2023

Rapportnummer: 183

Introductie

Aanleiding

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft I&O Research gevraagd om flitspeilingen uit te voeren naar het draagvlak voor en de impact van de opvang van Oekraïense vluchtelingen. I&O Research voerde al periodiek flitspeilingen uit voor het ministerie van Justitie en Veiligheid naar de houding van Nederlanders tegenover de komst en de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Om overlap te voorkomen is de uitvoering van deze onderzoeken gecombineerd. De 3^e flitspeiling liep van dinsdag 12 september 2023 10.00 uur tot en met woensdag 13 september 2023 10.00 uur.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder 1.001 Nederlanders van 18 jaar en ouder, die lid zijn van het I&O Research Panel. Dit is ruim voldoende om op basis van de resultaten betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Er zijn 2.900 personen benaderd voor dit onderzoek. De respons op dit onderzoek bedraagt 35 procent.

Op de data is een weging (op randtotalen) toegepast op de volgende achtergrondkenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond, stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 en regio (op basis van de Nielsen 5-indeling van het CBS). De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee zijn de verhoudingen in de steekproef op deze achtergrondkenmerken representatief voor de werkelijke verhoudingen in de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

- In de tekst worden alleen significante verschillen benoemd.
- In sommige gevallen tellen percentages niet op tot het totaal of tot meer dan 100 procent. Dit komt door afrondingsverschillen.
- Bij sommige vragen waren meerdere antwoorden mogelijk. Dit staat bij de uitkomsten vermeld.

Introductie

Leeswijzer

De Expertiseunit Sociale Stabiliteit (ESS) van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hanteert zeven thema's bij vroegsignalering van maatschappelijke onrust. In samenspraak met het ministerie is door I&O Research een vragenlijst opgesteld over het draagvlak voor en de impact van de opvang van Oekraïners. In de vragenlijst en in dit rapport komen zes van de zeven thema's terug.

Als eerste gaan wij in op *saamhorigheid*. In dit onderzoek betreft dit de vraag of Nederlanders contact hebben met Oekraïners en/of Russen, en bij welk land de sympathie ligt in de oorlog tussen Oekraïne en Rusland. Daarna komt het thema *spanningen en polarisatie* aan bod, waar we ingaan op de ervaren polarisatie als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Het derde thema is het *opvangen van vluchtelingen uit Oekraïne in gemeenten*. Hier behandelen we het draagvlak voor opvang in de eigen gemeente of eigen buurt en of inwoners weten dat er vluchtelingen uit Oekraïne in de eigen gemeente worden opgevangen. Vervolgens gaan we in op eventuele gepercipieerde verschillen tussen de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en vluchtelingen uit andere landen. Dit hoort bij het thema *gevoel van dubbele maat*. Het vijfde thema *nieuwe tegenstellingen* is in dit onderzoek ingestoken op de vraag of inwoners achter de houding van de Nederlandse overheid jegens de oorlog in Oekraïne staan en of mensen vinden dat er voldoende aandacht uitgaat naar andere oorlogen en conflicten in de wereld. Tot slot gaan we bij het laatste thema *vertrouwen in de overheid en media* in op het vertrouwen van inwoners in de informatievoorziening van de overheid en media, en of inwoners de berichtgeving neutraal vinden of niet.

Naast deze zes thema's is het thema *handelingsperspectief* ook onderdeel van de themasignalering. Hoewel het interessant is om uit te vragen wat inwoners doen om zich bijvoorbeeld weerbaar te maken tegen desinformatie, is een enquête minder goed geschikt om de diepgang op te zoeken en de beweegredenen van inwoners goed te doorgronden. Daarom komt dit thema in deze peiling niet aan bod.

Het onderzoek naar het draagvlak voor en de impact van de opvang van Oekraïners van het ministerie van SZW heeft overlap met het onderzoek van het ministerie van JenV naar de houding van inwoners tegenover de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Daarom zijn beide flitspeilingen gecombineerd in één onderzoek, met twee verschillende rapporten. Een deel van de vragen uit de peiling van het ministerie van JenV leent zich ook goed als indicator voor de thema's zoals gehanteerd door het ministerie van SZW. Wanneer vragen uit het onderzoek van het ministerie van JenV gebruikt worden, vermelden we dit op de betreffende sheet.

Introductie

Analyse

De uitkomsten van de derde peiling vergelijken we met de uitkomsten van de eerste peiling die is uitgevoerd op 23/24 mei 2023, en de tweede peiling op 18/19 juli 2023. In de rapportage van de eerste peiling is ingezoomd op de samenhang tussen de vragen. In deze rapportage staan de verschillen in uitkomsten tussen de drie peilingen centraal. Verschillen worden alleen beschreven in de tekst wanneer ze significant zijn. Daarnaast splitsen we, waar relevant, de uitkomsten uit naar de achtergrondkenmerken regio, leeftijd en opleidingsniveau.

Voor de uitsplitsing naar regio maken wij gebruik van de Nielsen-5, waarin onderscheid gemaakt wordt tussen het zuiden (Limburg, Brabant en Zeeland), het oosten (Overijssel, Gelderland en Flevoland), het noorden (Drenthe, Groningen en Friesland), de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en de omliggende gemeenten¹, en het westen exclusief de drie grote steden (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht).

Voor de variabele opleiding hanteren wij de terminologie lager, middelbaar en hoger opgeleid. Dit is een bewuste keuze, omdat het onderscheidend vermogen naar theoretisch en praktisch opgeleiden niet toereikend genoeg is om een indeling op basis van onderwijsniveau te vervangen.²

Daarnaast worden er in de vragen over draagvlak en impact uitsplitsingen gemaakt tussen inwoners die contact hebben met Oekraïners, inwoners die contact hebben met Russen, inwoners die met beide contact hebben en inwoners die met geen van beide contact hebben. Ook maken we, waar relevant, onderscheid tussen inwoners die vooral sympathie voor Oekraïne hebben in de oorlog, inwoners die vooral voor Rusland sympathie hebben, inwoners die voor beide landen sympathie hebben en inwoners die voor geen van beide landen sympathie hebben. Tot slot bespreken wij in de resultaten ook de verschillen tussen de mate waarin inwoners positief zijn over de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland.

¹ De omliggende gemeenten betreffen; Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel, Landsmeer, Schiedam, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Nederlek, Ridderkerk, Barendrecht, Albrandswaard, Leidschendam, Voorburg, Rijswijk, Wassenaar en Wateringen.

² Zie ook het [Centraal Bureau voor de Statistiek \(CBS\)](#)

1

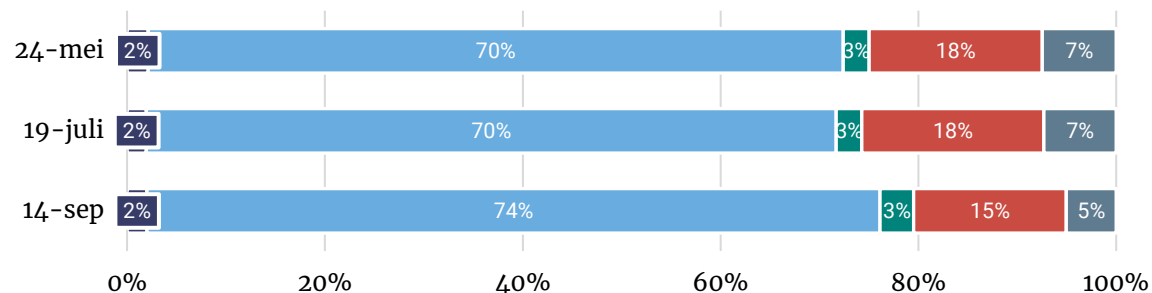
Saamhorigheid

Sympathie en contact

Sympathie voor Oekraïne licht toegenomen

- Aan inwoners stelden wij de vraag voor wie zij meer sympathie hebben in de oorlog tussen Oekraïne en Rusland.
- Driekwart van de Nederlanders (74%) heeft meer sympathie voor Oekraïne dan voor Rusland. Dat aandeel is iets toegenomen ten opzichte van de vorige meting. Dat lijkt vooral ten koste te zijn gegaan van de groep die aangeeft voor geen van beide sympathie te hebben (15%). Twee procent heeft meer sympathie voor Rusland en 3 procent heeft voor beide landen sympathie.

Figuur 1. Kun je aangeven welke stelling het beste overeenkomt met jouw mening?
Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

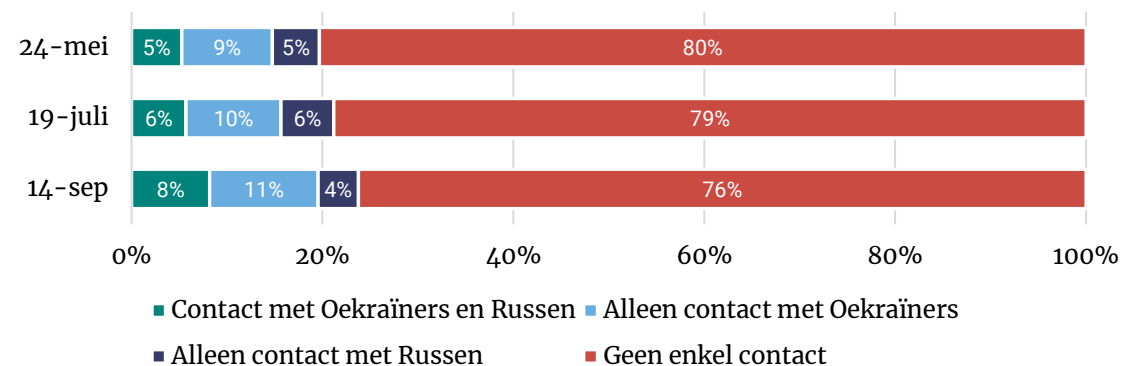

- In de oorlog tussen Oekraïne en Rusland heb ik meer sympathie voor Rusland
- In de oorlog tussen Oekraïne en Rusland heb ik meer sympathie voor Oekraïne
- In de oorlog tussen Oekraïne en Rusland heb ik voor beide sympathie
- In de oorlog tussen Oekraïne en Rusland heb ik voor geen van beide sympathie
- Weet ik niet / geen mening

Een kwart heeft contact met Oekraïners en/of Russen

- Daarnaast vroegen wij of Nederlanders contact hebben met Oekraïners en/of Russen. Hiermee bedoelen wij zowel vluchtelingen alsook Oekraïners en Russen die al langer in Nederland wonen. Bij de vraag is de volgende tekst opgenomen: *Onder contact verstaan we meer dan alleen een ander groeten in het voorbijgaan.*
- Een iets groter percentage dan in de vorige twee metingen geeft aan contact te hebben met zowel Oekraïners als Russen (8%). Een op de tien heeft alleen contact met Oekraïners (11%). Vier procent alleen met Russen. Driekwart (76%) heeft geen contact met Oekraïners of Russen.

Figuur 2. Heb je contact met mensen met een Oekraïense achtergrond die in Nederland wonen? / Heb je contact met mensen met een Russische migratieachtergrond die in Nederland wonen?
Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

2

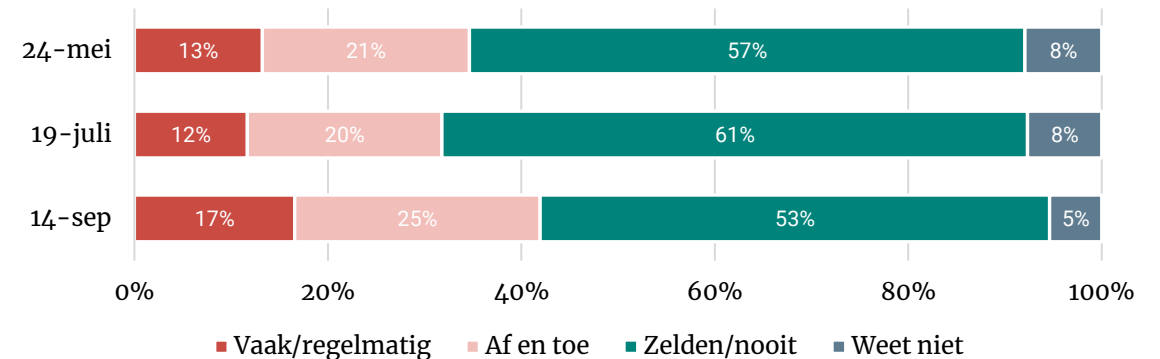
Spanningen en polarisatie

Spanningen en polarisatie

Iets meer inwoners ervaren polarisatie als gevolg van de oorlog

- Uit onderzoek van het [Sociaal en Cultureel Planbureau \(SCP\)](#) blijkt dat een ruime meerderheid van de Nederlanders zich zorgen maakt over polarisatie.
- In dit onderzoek zoomen we in op het persoonlijk ervaren van polarisatie als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Aan inwoners van Nederland legden wij het volgende voor:
De volgende vragen gaan over mogelijke (sterke) tegenstellingen die jij in de samenleving ervaart, als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Dit komt vaak tot uiting in het steeds meer tegenover elkaar komen te staan. Zo kan er sprake zijn van een groot verschil in standpunten, een sterk wij-zij-denken, een harde toon naar andere groepen, vermijding van contact, confrontaties en/of een gebrek aan vertrouwen in de ander. We noemen dit ook wel ‘polarisatie’.
- Het aandeel dat polarisatie ervaart als gevolg van de oorlog in Oekraïne is toegenomen ten opzichte van de voorgaande metingen. In deze peiling zeggen vier van de tien (42%) dit wel eens te ervaren: een kwart af en toe (25%), en 17 procent vaak. Tijdens de metingen van 24 mei en 19 juli zei een derde van de inwoners wel eens polarisatie te ervaren als gevolg van de oorlog (resp. 34% en 32%).

Figuur 3. Hoe vaak ervaar je zelf dergelijke polarisatie (als gevolg van de oorlog in Oekraïne)? Bijvoorbeeld in contacten met familie, vrienden, collega's, buren of op eigen sociale media. Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

- Ook vroegen we hoe positief dan wel hoe negatief inwoners staan tegenover de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland (zie pagina 13). Inwoners die (heel) negatief staan tegenover de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland ervaren vaker polarisatie dan inwoners die daar (heel) positief of neutraal tegenover staan.
- Inwoners die meer sympathie voor Rusland hebben, ervaren vaker polarisatie dan inwoners die meer sympathie voor Oekraïne, voor beide of voor geen van beide landen hebben.

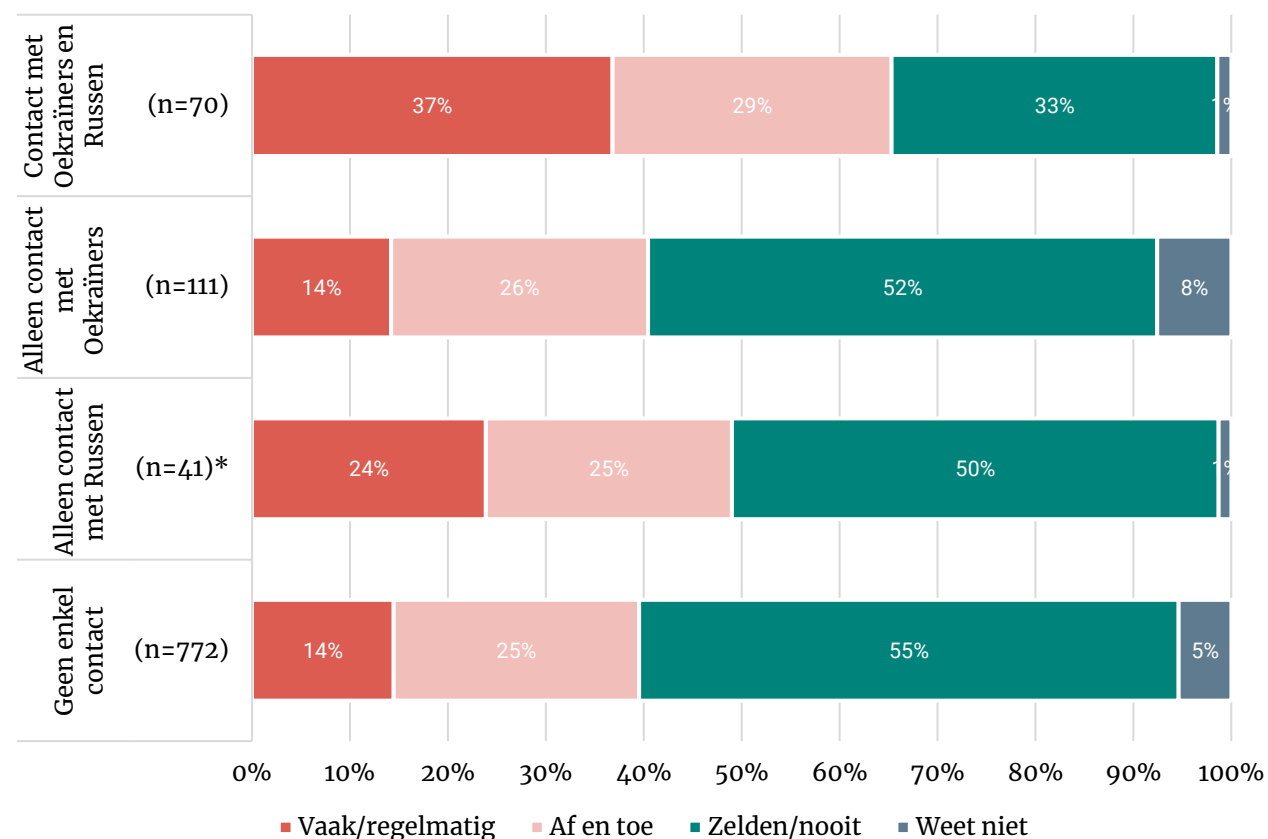

Spanningen, polarisatie en contact

Inwoners die contact hebben met Oekraïners en/of Russen ervaren vaker polarisatie dan inwoners die geen contact hebben

- Als we verder inzoomen op de samenhang tussen het ervaren van polarisatie als gevolg van de oorlog en het contact dat inwoners hebben met Oekraïners en Russen, zien wij een duidelijke samenhang.
- Met name inwoners die contact hebben met zowel Oekraïners als Russen ervaren wel eens polarisatie. Onder inwoners die aangeven geen contact te hebben met beide groepen (Russen noch Oekraïners) ligt dit aandeel lager.
- Inwoners die alleen contact hebben met Oekraïners ervaren vaak of af en toe polarisatie. Van de inwoners die alleen contact hebben met Russen geldt dat de helft wel eens te maken krijgt met polarisatie.

Figuur 4. Hoe vaak ervaar je zelf dergelijke polarisatie (als gevolg van de oorlog in Oekraïne)? Uitsplitsing naar contact met Oekraïners/Russen. Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli)

*Deze groep is te klein om uitspraken over te doen. Uitkomsten moeten als indicatief worden beschouwd.

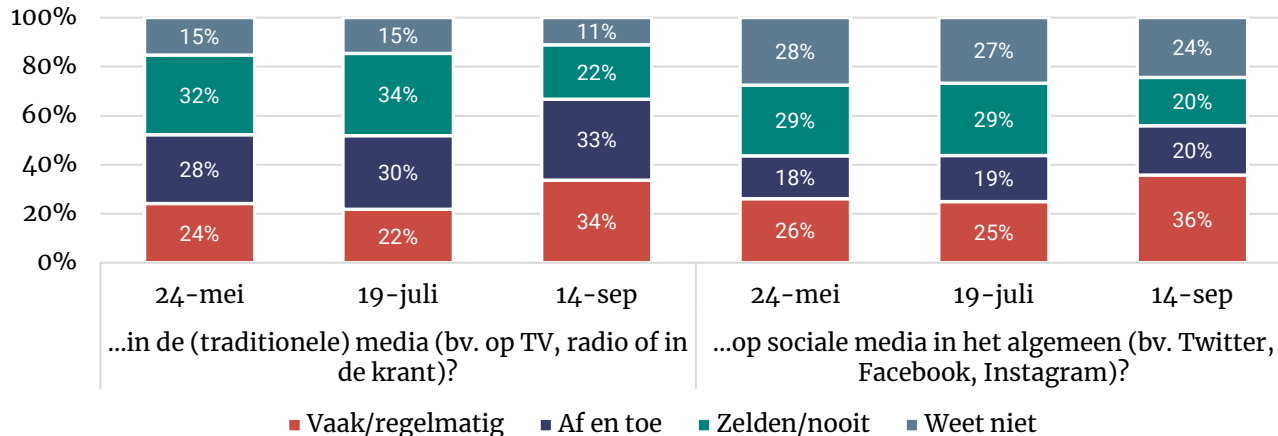

Spanningen en polarisatie: waar?

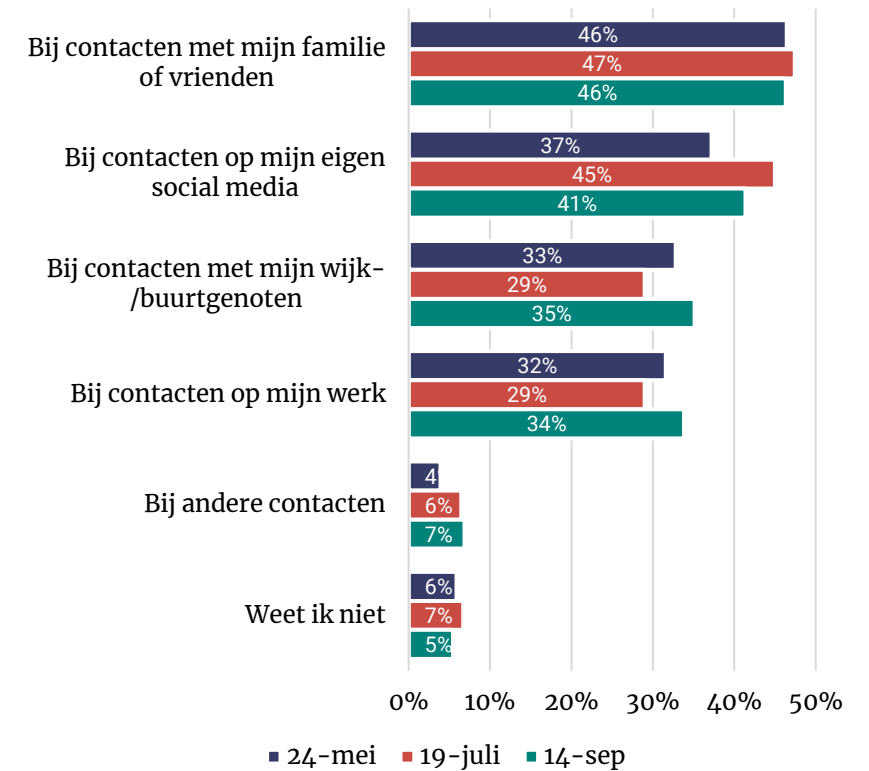
Polarisatie wordt bij uiteenlopende contacten ervaren

- Net als in de vorige meting komen de inwoners die polarisatie ervaren dit in de sterkste mate tegen bij contacten met familie en vrienden (46%), gevolgd door contacten op de eigen social media (41%). Een derde geeft aan polarisatie tegen te komen bij contacten met wijk- / buurtgenoten (35%) of op het werk (34%).
- Uit figuur 6 blijkt dat twee derde polarisatie ervaart in de (traditionele) media (67%). Dat is meer dan in de vorige metingen, toen dit voor ongeveer de helft van de Nederlanders gold. Een iets kleinere groep van 56 procent komt polarisatie (ook) tegen op sociale media in het algemeen. Ook dat is een toename ten opzichte van de meting van 24 mei en 19 juli (beide 44%). Een op de vijf Nederlanders ervaart nooit polarisatie in de traditionele media (22%) of op sociale media (20%). Dit is een daling ten opzichte van de voorgaande metingen.

Figuur 6. Hoe vaak ervaar je zelf dergelijke polarisatie (als gevolg van de oorlog in Oekraïne)...? Basis: alle Nederlanders, n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

Figuur 5. Waar kom je deze polarisatie vooral tegen? Basis: Nederlanders die wel eens polarisatie ervaren, n=417.

Spanning en polarisatie: ervaringen

Aan inwoners die wel eens polarisatie hebben meegemaakt, vroegen wij of zij hun ervaring toe konden lichten aan de hand van een voorbeeld. Hieronder een greep uit de antwoorden:

“Als er op het nieuws weer "nieuwe" info is, heeft iedereen daar een mening/kennis over maar niemand weet precies wat er speelt en beide kanten spelen vuil spel.”

“Sommige buurtgenoten nemen nogal extreme standpunten in.”

“Dit vang ik op in de winkels op straat. Maar vooral op social media.”

“Bij discussies over ons kabinet, economie, belastingen. Men voelt zich benadeeld, achtergesteld enz. t.o.v. Oekraïners en andere vluchtelingen. Vaak harde opstellingen wat ik best wel heftig vindt soms.”

“Nederlanders komen op de 2de plaats.”

“Tijdens algemene 'verjaardagsgesprekken' die meer zijn om maar wat tegen elkaar te zeggen dan dat er echt inhoudelijk over nagedacht is.”

“Als ik probeer duidelijk te maken dat ook wij deels een oorzaak zijn van de situatie die is ontstaan, met argumenten en feiten, dan wordt daar erg schamper over gedaan.”

“In mijn familie; lastig om het niet te laten escaleren.”

“Sommige mensen in mijn sociale kring hebben een negatiever beeld van vluchtelingen dan ikzelf. Dit blijkt tijdens gesprekken naar aanleiding van nieuwsberichten.”

3

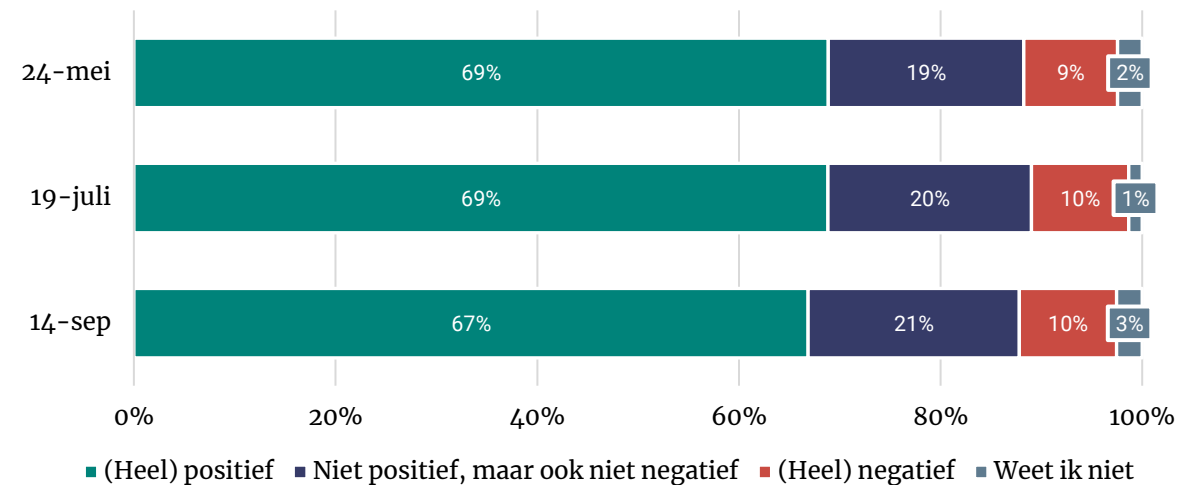
Opvang in gemeenten

Opvang vluchtelingen uit Oekraïne

Twee derde positief over opvang Oekraïense vluchtelingen in Nederland, minder dan aan het begin van de oorlog

- Twee derde van de Nederlanders vindt het positief dat Nederland vluchtelingen uit Oekraïne opvangt. Een op de vijf staat hier neutraal tegenover (21%) en een op de tien is hier geen voorstander van. Dit is nagenoeg gelijk aan de peilingen voor de zomer van 2023. Over langere termijn zien we een dalende trend in het draagvlak voor de opvang. In maart 2022 was 82 procent (heel) positief over de opvang.³
- Binnen de groep die sympathiseert met Oekraïne staat een groter aandeel positief tegenover opvang (80%) in vergelijking tot de groep die voor beide sympathie hebben (42%), voor geen van beide sympathie heeft (30%) of voor Rusland sympathie hebben (13%). Vooral inwoners die voor Rusland meer sympathie ervaren, geven aan negatief aan te kijken tegen de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne (58%). Dit is aanzienlijk hoger in vergelijking met inwoners die meer sympathie hebben voor Oekraïne (3%), die voor geen van beide sympathie hebben (21%) of juist voor allebei sympathie ervaren (32%).

Figuur 7. Hoe positief of negatief vind je het dat vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland worden opgevangen? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei). Bron: 12^e flitspeiling vluchtelingen uit Oekraïne, ministerie van Justitie en Veiligheid

³Voor meer inzicht in de ontwikkelingen in de periode maart 2022 -juli 2023 [klik hier voor de laatste peiling van ministerie van Justitie en Veiligheid](#)

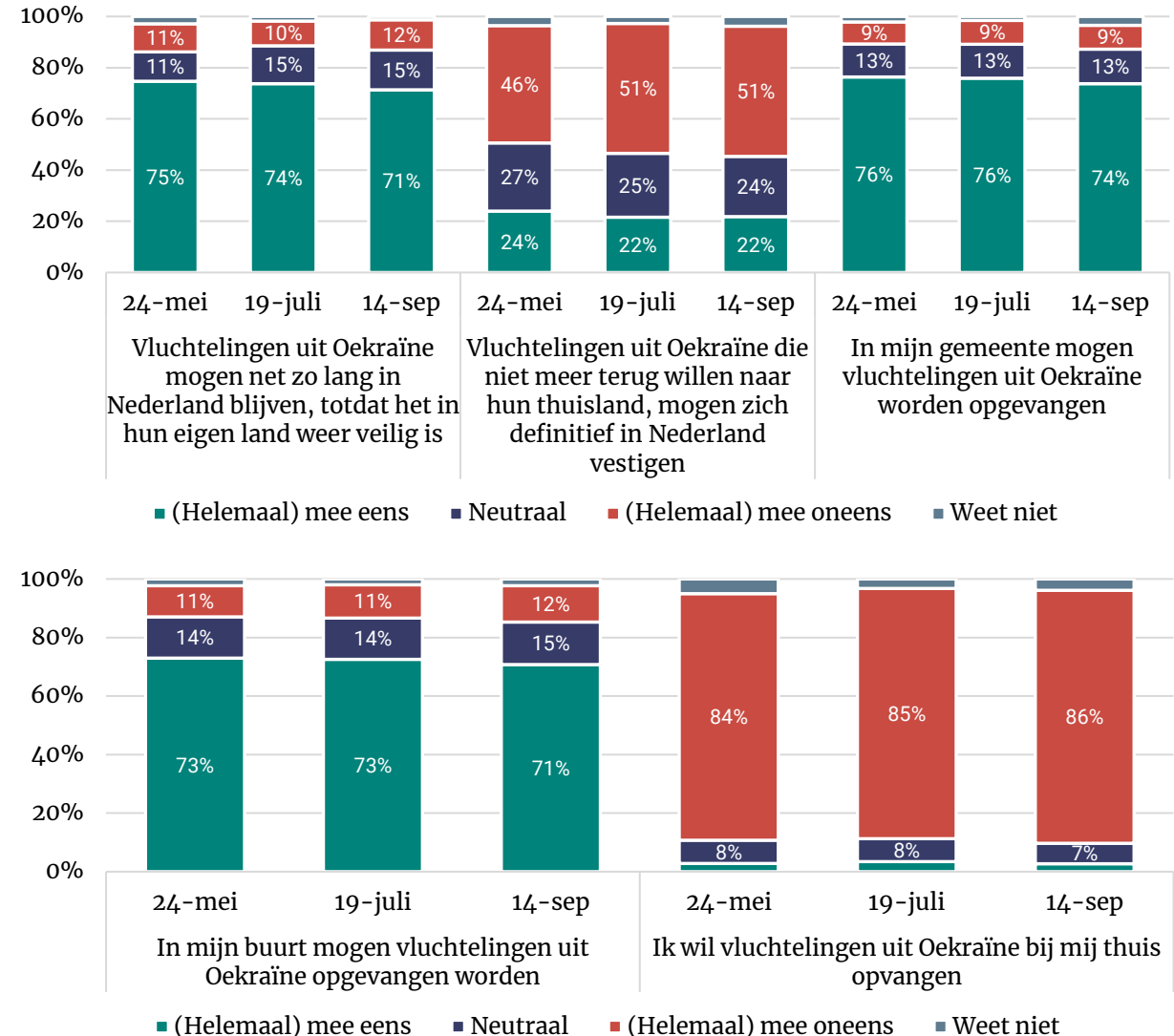
Draagvlak opvang (1)

Driekwart is voorstander van opvang Oekraïense vluchtelingen in de gemeente, van zeven op de tien mag dat in eigen buurt

- Zeven op de tien inwoners vinden dat vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland mogen blijven, tot het in hun eigen land weer veilig is (71%).
- Net als in de vorige metingen is een op de vijf (22%) er voorstander van dat vluchtelingen zich definitief in Nederland mogen vestigen, de helft vindt dit niet wenselijk (51%).
- Driekwart van de inwoners vindt dat Oekraïense vluchtelingen in hun gemeente (74%) mogen worden opgevangen. Van zeven op de tien mag dat in de eigen buurt (71%). Een op de tien Nederlanders wil dat niet (12%). Een klein deel van de bevolking (3%) wil vluchtelingen bij hun thuis opvangen. Het merendeel (86%) ziet dat niet zitten. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige metingen.
- Sinds de eerste meting van maart 2022, uitgevoerd voor het ministerie van Justitie en Veiligheid, is er een lichte daling te zien in het draagvlak voor de opvang van vluchtelingen in de gemeente (van 84% naar 74%), in de buurt (van 82% naar 71%) en bij inwoners thuis (van 8% naar 3%).⁴

⁴ Voor meer inzicht in de ontwikkelingen in de periode maart 2022 - juli 2023 [klik hier voor de laatste peiling van ministerie van Justitie en Veiligheid](#)

Figuur 8. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).
Bron: 12^e flitspeiling vluchtelingen uit Oekraïne, ministerie van Justitie en Veiligheid

Draagvlak opvang (2)

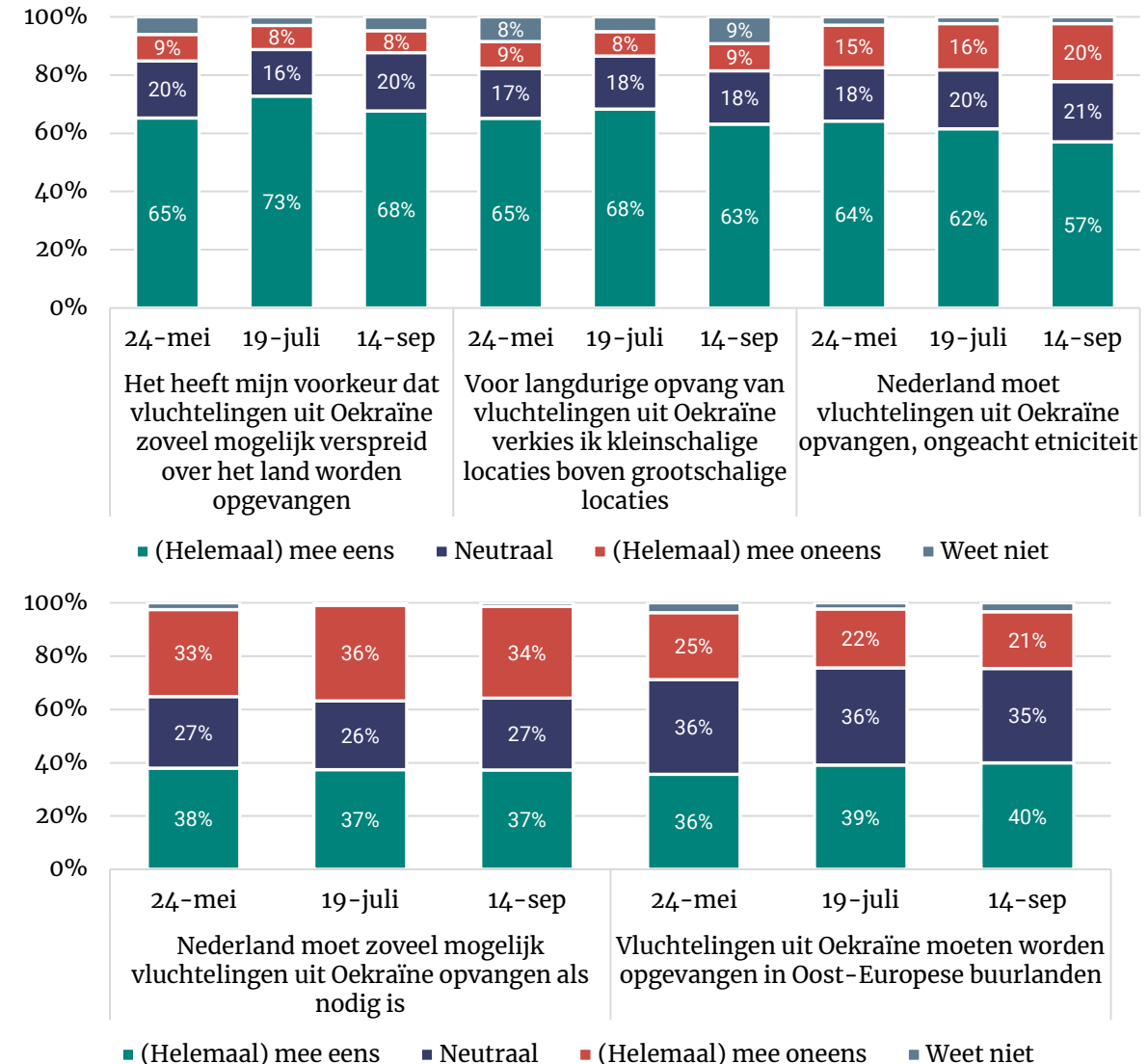
Lichte afname draagvlak voor opvang Oekraïense vluchtelingen ongeacht etniciteit

- Ruim de helft (57%) van de Nederlanders vindt dat vluchtelingen uit Oekraïne moeten worden opgevangen, ongeacht hun etniciteit. Dat aandeel is lager dan in de vorige twee metingen (resp. 64% en 62%).
- Zevenendertig procent vindt dat Nederland zoveel mogelijk Oekraïense vluchtelingen moet opvangen als nodig is. Ten tijde van de inval lag dit aandeel op het hoogste punt; 76 procent vond op dat moment dat Nederland zoveel mogelijk Oekraïense vluchtelingen op moest vangen.
- Volgens vier op de tien moeten Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen in Oost-Europese buurlanden (40%). Ten opzichte van de vorige meting zijn er geen significante verschillen te benoemen. Ook gelet op de periode sinds begin maart 2022 toen deze vraag voor het eerst werd gesteld in de peiling voor Justitie en Veiligheid zijn er geen noemenswaardige ontwikkelingen.⁵
- Zeven op de tien (68%) zijn voor het zoveel mogelijk verspreiden van Oekraïense vluchtelingen over het land. Dit is minder dan in de vorige meting (73%), en vergelijkbaar met de uitkomsten van de peiling van 24 mei. Sinds de eerste meting van maart 2022, uitgevoerd voor het ministerie van Justitie en Veiligheid, bevindt het aandeel dat het hier (helemaal) mee eens is, zich steeds tussen de 73 en 65 procent.
- Drieëntwintig procent verkiest kleinschalige boven grootschalige locaties. Ook hier is een lichte afname zichtbaar ten opzichte van de meting op 19 juli, maar een vergelijkbaar aandeel met uitkomsten van de peiling van 24 mei.

Flitspeiling draagvlak en impact opvang Oekraïners – 12/13 september 2023

Figuur 9. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).
Bron: 12^e flitspeiling vluchtelingen uit Oekraïne, ministerie van Justitie en Veiligheid

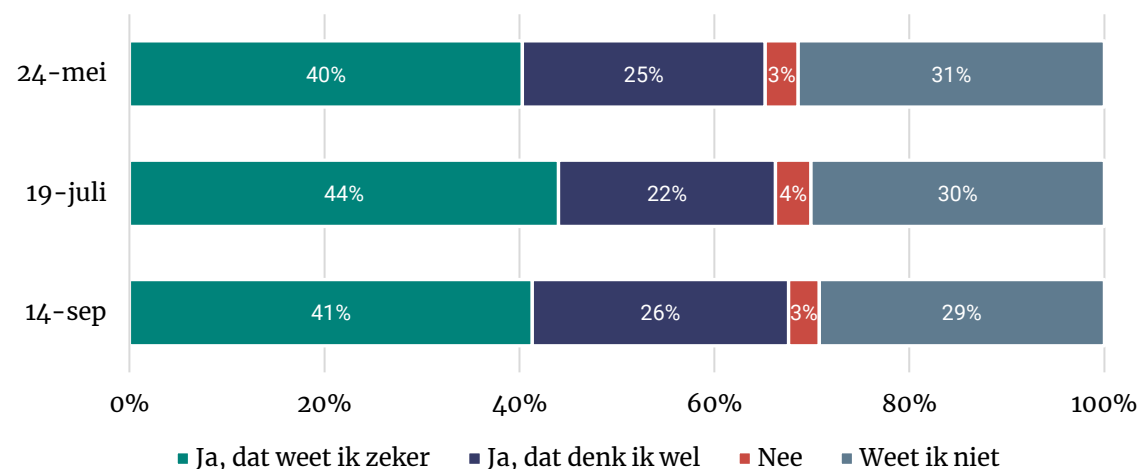
⁵Voor meer inzicht in de ontwikkelingen in de periode maart 2022 - juli 2023 [klik hier voor de laatste peiling van ministerie van Justitie en Veiligheid](#)

Bekendheid opvang eigen gemeente

Twee derde weet of vermoedt dat eigen gemeente Oekraïense vluchtelingen opvangt

- Aan inwoners stelden wij de vraag of zij weten of er vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen worden in de opvanglocaties die door de gemeente zijn geregeld. Daarbij gaat het dus niet om tijdelijke opvang van vluchtelingen uit Oekraïne bij inwoners thuis.
- Twee derde weet of vermoedt dat in de eigen gemeente Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen: 41 procent weet dit zeker, een kwart denkt dit te weten (26%). Volgens 3 procent gebeurt dat niet. Een relatief grote groep (29%) weet niet of er in hun gemeente vluchtelingen worden opgevangen. Er zijn geen ontwikkelingen te zien ten opzichte van de voorgaande metingen.
- De groepen die contact hebben met Oekraïners, en met zowel Oekraïners als Russen weten vaker zeker (60% en 56%) dat de eigen gemeente Oekraïense vluchtelingen opvangt dan de groep die geen contact heeft met beide groepen (38%) en degenen die alleen contact hebben met Russen (24%).
- Inwoners die (heel) positief dan wel (heel) negatief zijn tegenover de opvang van vluchtelingen, geven vaker aan zeker te weten dat de eigen gemeente vluchtelingen opvangt (resp. 45% en 44%). Van degene die niet positief of negatief zijn over de opvang weet 38 procent niet of er vluchtelingen opgevangen worden in de gemeente.

Figuur 10. Worden er in jouw gemeente vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen in opvanglocaties die door de gemeente zijn geregeld? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

4

Gevoel van dubbele maat

Draagvlak Richtlijn Tijdelijke Bescherming

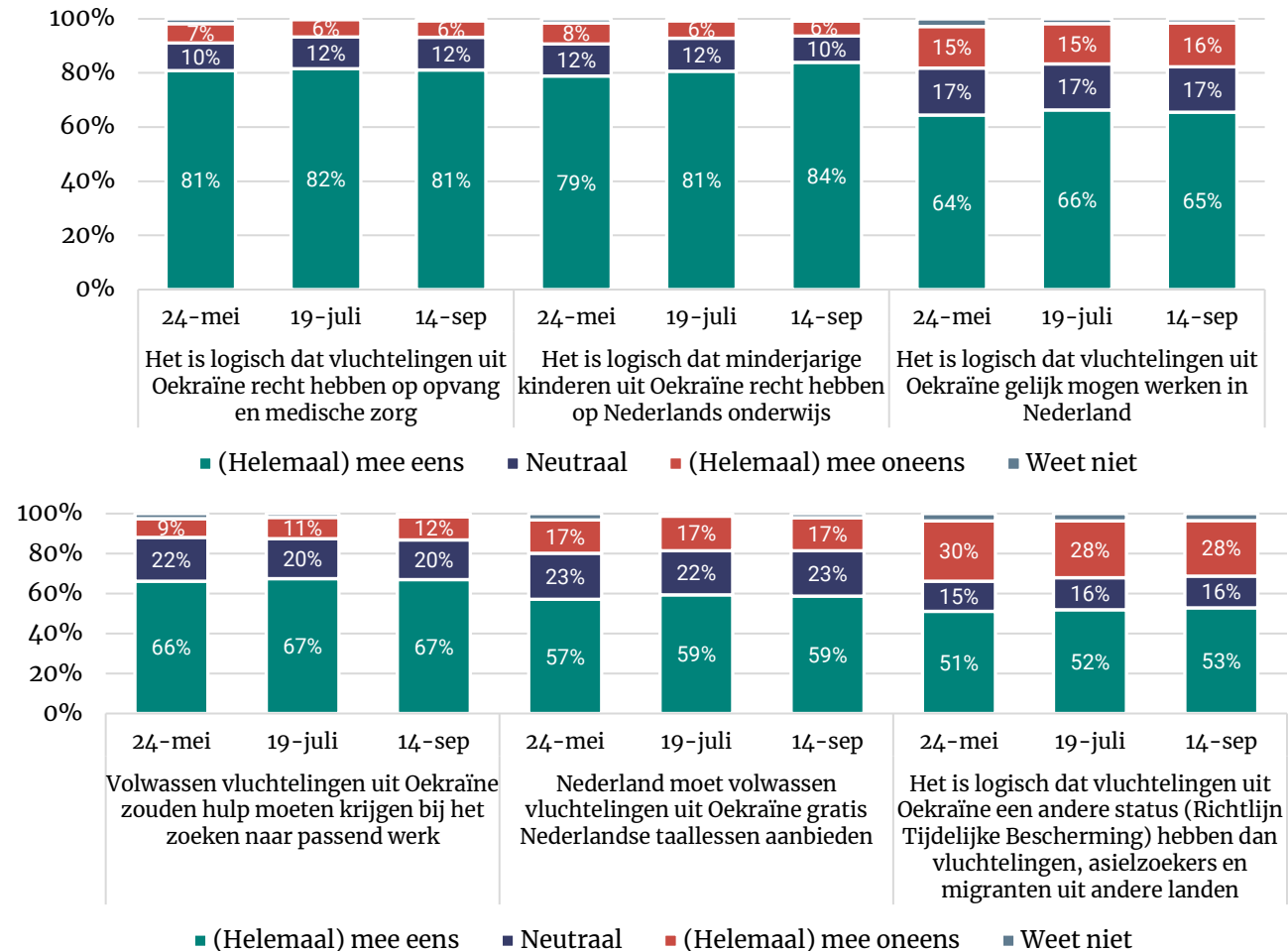
Draagvlak RTB nog steeds groot

- Voor het ministerie van Justitie en Veiligheid peilen wij sinds maart 2022 hoeveel inwoners het logisch vinden dat vluchtelingen uit Oekraïne een andere status hebben dan vluchtelingen, asielzoekers en migranten uit andere landen.
- De helft (53%) vindt het logisch dat vluchtelingen uit Oekraïne een andere status hebben dan vluchtelingen, asielzoekers en migranten uit andere landen. Drie op de tien zijn het daar niet mee eens. Dit is stabiel sinds de peiling van 25 maart 2022 voor het ministerie van Justitie en Veiligheid waarin deze vraag voor het eerst gesteld werd (48% (helemaal) mee eens en 30% (helemaal) mee oneens).
- Op de vraag of het logisch is dat vluchtelingen uit Oekraïne recht hebben op de verschillende voorzieningen onder de RTB, antwoorden inwoners net als in de vorige metingen op elke voorziening in meerderheid positief. Een ruime meerderheid van de Nederlanders vindt het logisch dat Oekraïense vluchtelingen recht hebben op opvang en medische zorg (81%) en Nederlands onderwijs (79%). Ook vindt twee derde het logisch dat Oekraïense vluchtelingen gelijk mogen werken in Nederland (64%) en hulp krijgen bij het zoeken naar een passende functie (66%). Tot slot vindt 57 procent dat Nederland volwassen Oekraïense vluchtelingen Nederlandse taallessen moet aanbieden.⁶

⁶ Voor meer inzicht in de ontwikkelingen in de periode maart 2022 - juli 2023 [klik hier voor de laatste peiling van ministerie van Justitie en Veiligheid](#)

Figuur 11. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei). Bron: 12^e flitspeiling vluchtelingen uit Oekraïne, ministerie van Justitie en Veiligheid

Gevoel van dubbele maat

Een derde vindt dat RTB voor alle vluchtelingen zou moeten gelden, bijna de helft vindt van niet

- In de vorige peilingen vond iets minder dan de helft van de Nederlanders (resp. 46% en 44%) het terecht dat alleen vluchtelingen uit Oekraïne onder de RTB vallen. Dat is nu weer het geval (46%). Ook vindt wederom een derde dat deze richtlijn voor alle vluchtelingen zou moeten gelden (34%), en is 8 procent van mening dat geen enkele vluchteling onder deze maatregel zou moeten vallen.
- De helft van de groep die sympathiseert met Oekraïne vindt het terecht dat de RTB alleen voor Oekraïense vluchtelingen geldt (52%). Dit is hoger ten opzichte van de groep die voor beide (27%) of voor geen van beide sympathie voelt (33%).
- De groep die heel of tamelijk negatief staat tegenover de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland vindt relatief vaak dat geen enkele vluchteling onder de RTB zou moeten vallen (42%). Onder inwoners die heel of tamelijk positief zijn, ligt dit aanzienlijk lager (3%). Voorstanders van opvang vinden juist vaak dat alleen Oekraïense vluchtelingen onder deze maatregel zouden moeten vallen (50%), of dat deze maatregelen voor alle vluchtelingen zouden moeten gelden (38%).

In de vragenlijst werd de RTB kort uitgelegd met onderstaand stukje tekst:

'Zoals eerder vermeld vallen vluchtelingen uit Oekraïne onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming van de Europese Unie. Deze tijdelijke bescherming geeft vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland recht op opvang, medische zorg en onderwijs voor minderjarige kinderen. Daarnaast biedt deze richtlijn de mogelijkheid aan vluchtelingen uit Oekraïne om in Nederland te werken. Deze richtlijn geldt alleen voor vluchtelingen uit Oekraïne en niet voor vluchtelingen, asielzoekers en migranten uit andere landen. Als vluchtelingen onder deze richtlijn vallen, dan mogen zij tot 4 maart 2024 in Nederland blijven.'

Figuur 12. Kun je aangeven welke stelling het beste overeen komt met jouw mening? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

Gevoel van dubbele maat: toelichting

We vroegen Nederlanders hun antwoord toe te lichten. Waarom vinden zij het terecht dat alleen vluchtelingen uit Oekraïne onder deze maatregelen vallen? Of waarom vinden zij dat deze maatregel voor alle, of juist geen vluchtelingen zou moeten gelden? Hieronder een greep uit de antwoorden die zij gaven.

Inwoners vinden het terecht dat alleen vluchtelingen uit Oekraïne onder de maatregel vallen, omdat hun land actief in oorlog verkeerd. Daarnaast verwachten sommigen dat de vluchtelingen maar tijdelijk in Nederland verblijven. Tot slot zien inwoners het ook als een verplichting, omdat Oekraïne in de buurt ligt en vinden ze dat de normen en waarden van Oekraïners vergelijkbaar zijn met die van Nederland.

Inwoners die vinden dat alle vluchtelingen onder deze maatregel moeten vallen, noemen voornamelijk dat alle vluchtelingen gelijk zijn en recht hebben op een bestaan. Ook noemen sommigen dat het de integratie kan bevorderen als andere vluchtelingen ook eerder aan het werk kunnen. Wel maken sommige inwoners ook hier een onderscheid tussen vluchtelingen die vluchten voor oorlog of vanwege de economie hierheen komen.

Een beperkt deel vindt dat geen enkele vluchteling onder de maatregel moet vallen (8%). De redenen hiervoor zijn uiteenlopend. Een deel noemt hier ook dat alle vluchtelingen gelijk zijn. Anderen vinden dat we te veel vluchtelingen hebben en dat het openstellen van deze maatregelen zorgt dat er te veel bijkomen.

“Als we dat voor asielzoekers uit andere landen doen raakt Nederland overbelast”

“Als toekomstig Europees land in staat van oorlog vind ik dit wel terecht.”

“Deze mensen gaan op een gegeven moment weer terug naar Oekraïne. Dus ze zijn hier tijdelijk. Die andere gelukszoekers niet.”

“Europees land met meer gedeelde cultuur en historie waarvoor wij als land en Europa een verplichting hebben.”

“We gaan ervan uit dat 90/95% van de vluchtelingen uit de Oekraïne na afloop van de oorlog weer terug gaan naar hun land en dat ligt bij asielzoekers wel anders.”

“Alle vluchtelingen met een erkende vluchtelingenstatus dienen op deze wijze behandeld te worden.”

“Dan hebben vluchtelingen ook iets te doen. In plaats van rondhangen.”

“Dit hangt wel af van de situatie, maar Oekraïne is niet het enige oorlogsgebied. Er zijn genoeg andere landen waar mensen vandaan willen vluchten omdat het onveilig is.”

“Iedereen die in zijn thuisland niet veilig kan leven”

“Niemand vlucht uit een of andere vorm van gewin. Al deze mensen hebben daardoor recht op de maatregelen.”

“Ook andere vluchtelingen komen niet zomaar naar een vreemd land”

“Allemaal zelfde behandelen”

“De toestroom is onhoudbaar en onbetaalbaar op deze manier. Alles waar hard voor gewerkt is wordt opgesoupeerd door lui die hier binnenkomen en alles in de schoot geworpen krijgen. Hier moet paal en perk aan gesteld worden”

“Een vluchtelingstatus is in principe van tijdelijke aard. het is dus niet nodig om alle faciliteiten in dit land (onderwijs, niet spoedeisende zorg, etc.) aan te bieden omdat dat verwachtingen schept en aanzuigende werking heeft.”

“Op het moment dat ze bepaalde zekerheden krijgen wordt de kans veel kleiner dat ze ooit weer terugkeren naar hun eigen land”

“Waarom dit onderscheid maken onder de vluchtelingen?”

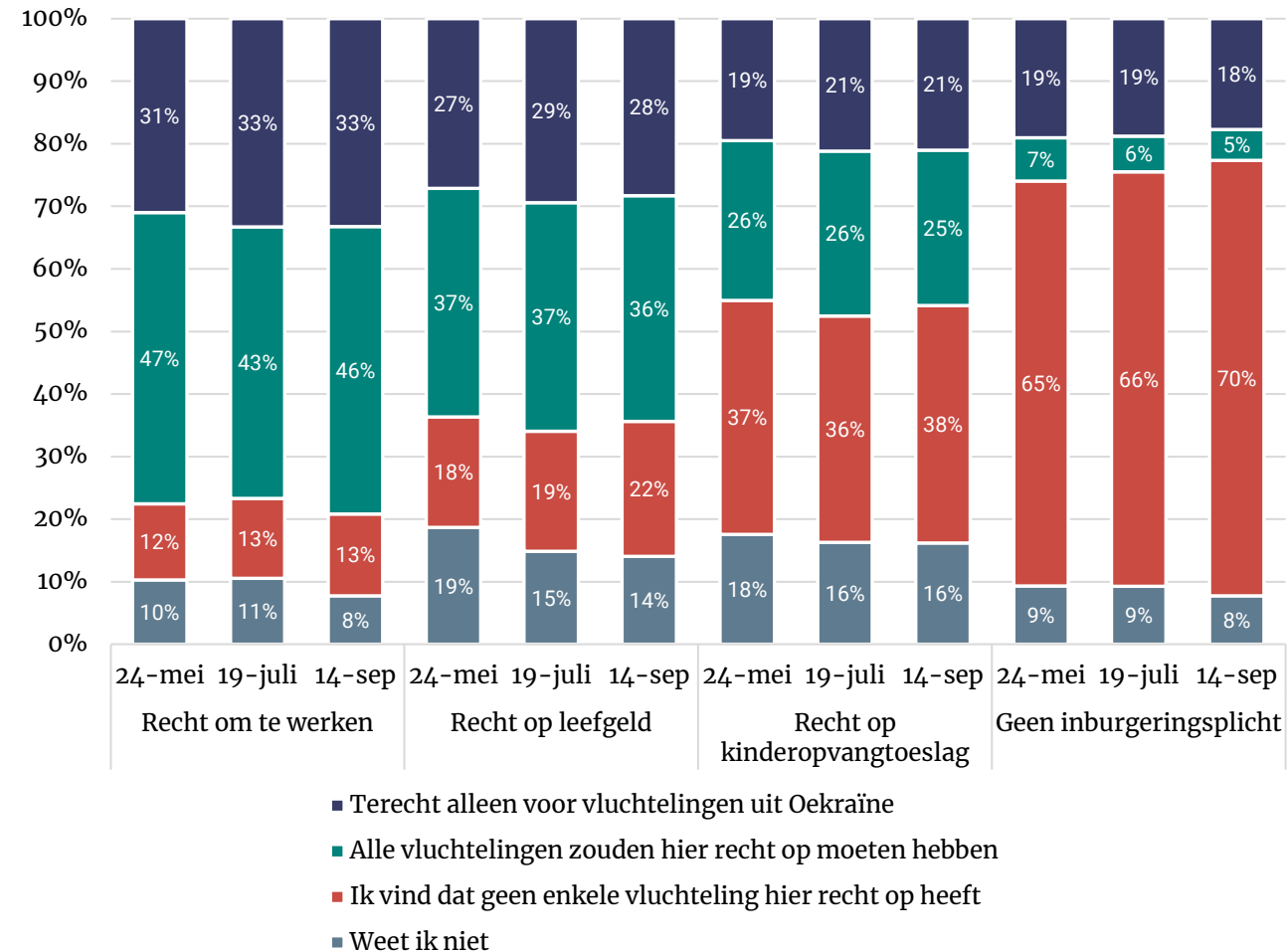

Gevoel van dubbele maat: maatregelen RTB

Draagvlak inburgeringsplicht voor alle vluchtelingen groeit

- Inwoners kregen stellingen voorgelegd over vier maatregelen van de RTB die voor vluchtelingen uit Oekraïne gelden. Net als in de voorgaande metingen is het recht om te werken het minst, en het recht op kinderopvangtoeslag het meest omstreden.
- Een derde vindt het terecht dat alleen Oekraïense vluchtelingen direct het recht hebben om te werken in Nederland (33%). Iets minder dan de helft is van mening dat alle vluchtelingen dit recht zouden moeten hebben (46%). Dit is vergelijkbaar met de eerdere twee metingen.
- Volgens 36 procent zouden alle vluchtelingen recht moeten hebben op leefgeld, drie op de tien (28%) vinden het terecht dat alleen Oekraïense vluchtelingen dat ontvangen. Een op de vijf (22%) is van mening dat geen enkele vluchteling hier recht op heeft. Ook hier zien we een stabiel beeld sinds de peiling van 24 mei toen we deze vraag voor het eerst stelden.
- Een op de vijf vindt het terecht dat alleen Oekraïense vluchtelingen recht hebben op kinderopvangtoeslag (21%), een kwart vindt dat alle vluchtelingen daar recht op zouden moeten hebben (25%). Vier op de tien zijn van mening dat geen enkele vluchteling hier recht op heeft (38%).
- Zeven op de tien vinden dat alle vluchtelingen zouden moeten inburgeren. Dat is meer dan in de eerste meting (65%). Een op de vijf vindt het terecht dat voor Oekraïense vluchtelingen geen inburgeringsplicht geldt (18%). Slechts 5 procent vindt dat geen enkele vluchteling verplicht moet inburgeren.

Figuur 13. Welke stelling past het best bij jouw mening?
Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

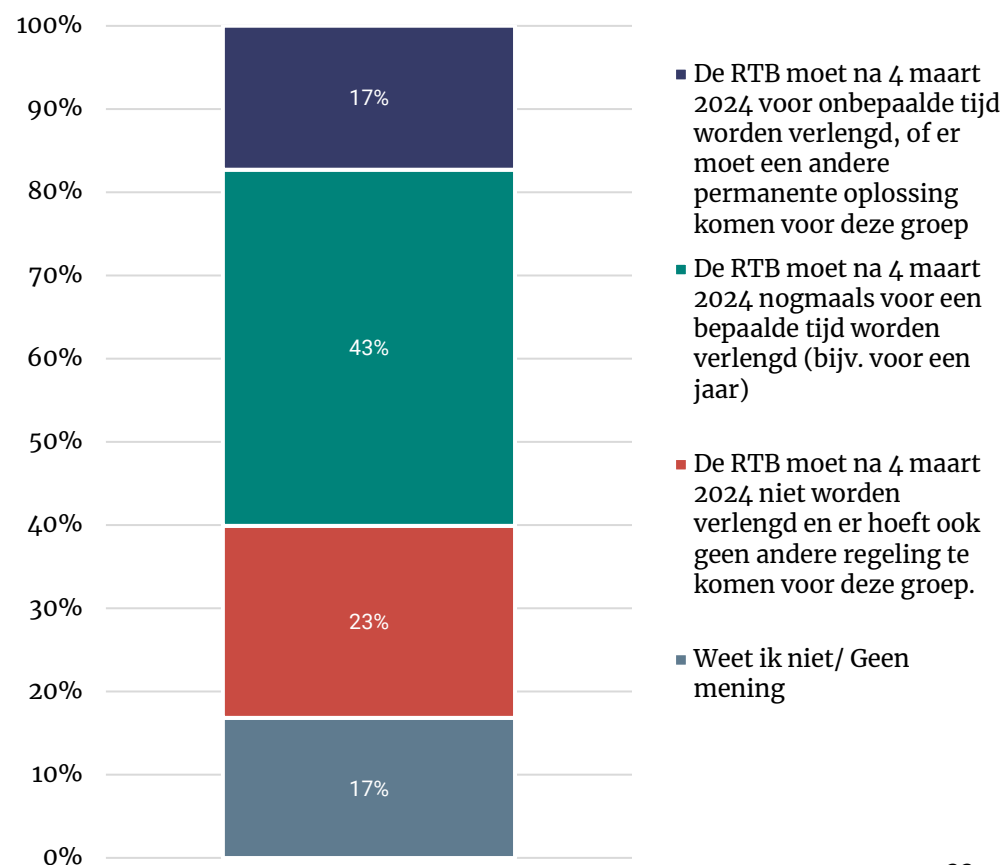

Voortbestaan RTB na 4 maart 2024

Meerderheid voor verlengen RTB

- De Richtlijn Tijdelijke Bescherming blijft voor vluchtelingen met de Oekraïense nationaliteit geldig tot in ieder geval 4 maart 2024. We vroegen Nederlanders wat zij vinden dat er daarna moet gebeuren.
- Het grootste aandeel (43%) vindt dat de regeling na maart 2024 opnieuw voor een bepaalde tijd moet worden verlengd. Een kwart van de Nederlanders is van mening dat de richtlijn na deze periode niet hoeft te worden verlengd, en dat er ook geen andere regeling hoeft te komen. Volgens hen moeten Oekraïense vluchtelingen vanaf dat moment net als andere vluchtelingen regulier asiel aanvragen. Een groep van 17 procent is voorstander van het verlengen van de regeling voor onbepaalde tijd, of het anderszins organiseren van een permanente oplossing. Bijvoorbeeld door het invoeren van een generaal pardon.
- De groep die meer sympathie heeft voor Oekraïne dan voor Rusland is vaker voorstander van het verlengen van de maatregel voor bepaalde tijd (50%) dan de Nederlanders die voor geen van beiden sympathie hebben (24%) of meer sympathie voor Rusland opvatten (8%).

Figuur 14. De Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) blijft voor vluchtelingen met de Oekraïense nationaliteit geldig tot in ieder geval 4 maart 2024. Welke stelling past het best bij jouw mening?
Basis: alle Nederlanders, n=1.001

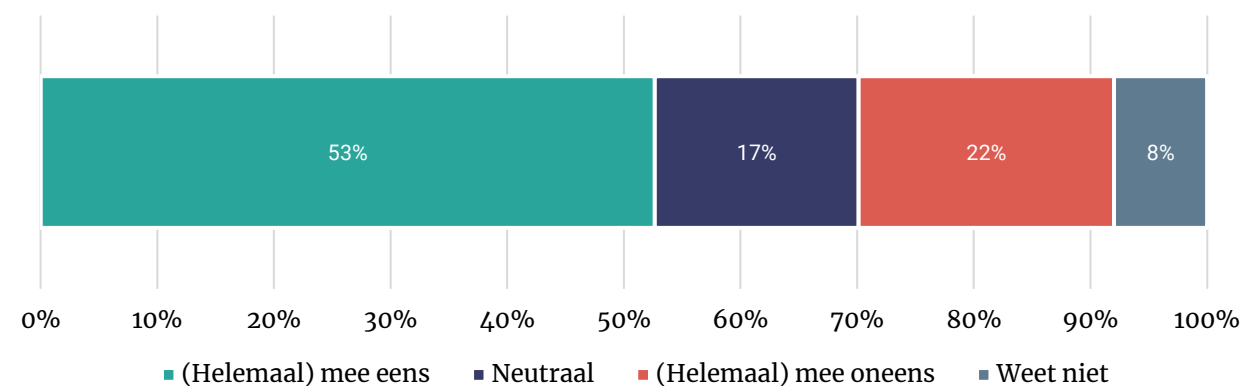
Derdelanders onder de RTB

Nipte meerderheid voorstander van beëindigen RTB voor derdelanders

- In deze meting vroegen wij wat Nederlanders ervan vinden dat derdelanders straks (mogelijk) niet meer in Nederland mogen blijven.
- Iets meer dan de helft van de Nederlanders is het ermee eens dat de RTB voor derdelanders wordt beëindigd (53%), wat betekent dat derdelanders straks (mogelijk) niet meer in Nederland mogen verblijven. Een op de vijf is daar geen voorstander van (22%), 17 procent staat er neutraal tegenover.
- Er is een duidelijke samenhang zichtbaar tussen de houding ten opzichte van de opvang van Oekraïense vluchtelingen in het algemeen, en deze stelling. De Nederlanders die tamelijk, of heel negatief tegenover opvang staan, zijn het in grotere getale eens met het beëindigen van de RTB voor derdelanders dan inwoners die hier heel of tamelijk positief tegenover staan (resp. 78% en 46%).

Figuur 15. In hoeverre ben je het ermee eens of oneens dat derdelanders straks (mogelijk) niet meer in Nederland mogen verblijven?

Basis: alle Nederlanders, n=1.001

In de vragenlijst werd het voornemen tot beëindiging van de RTB voor derdelanders kort toegelicht met onderstaand stukje tekst:

'Derdelanders zijn niet-Oekraïense vluchtelingen die in Oekraïne woonden ten tijde van het uitbreken van de oorlog. Zij hebben niet de Oekraïense nationaliteit en verbleven in Oekraïne met een tijdelijke verblijfsvergunning om bijvoorbeeld te studeren of te werken.

Het kabinet is van plan om de Richtlijn Tijdelijke Bescherming voor deze 'derdelanders' te beëindigen. Eigenlijk zouden alle derdelanders per 4 september 2023 Nederland moeten verlaten, maar het is uitgesteld tot het moment dat de Raad van State hier een definitief oordeel over heeft geveld. Naar verwachting gebeurt dat in november. Vanaf het moment dat de Richtlijn Tijdelijke Bescherming voor derdelanders wordt beëindigd hebben zij dus geen recht meer op verblijf in Nederland.'

Derdelanders onder de RTB: toelichting

We vroegen Nederlanders hun antwoord toe te lichten. Waarom vinden zij het terecht dat derdelanders straks (mogelijk) niet meer in Nederland mogen verblijven? Of waarom zijn zij van mening dat dit wel zo zou moeten zijn? Hieronder een greep uit de antwoorden die zij gaven.

Inwoners die het (helemaal) eens zijn dat de derdelanders straks (mogelijk) niet meer in Nederland mogen verblijven, noemen vooral dat de derdelanders terug kunnen naar een veilig land, terwijl dat voor vluchtelingen uit Oekraïne niet het geval is. Daarnaast noemen sommigen dat Nederland geen ruimte heeft om meer vluchtelingen op te vangen.

Inwoners die het niet terecht, maar ook niet onterecht vinden dat derdelanders straks (mogelijk) niet meer onder de RTB vallen, noemen dat ze het moeilijk vinden om over zo'n diverse groep uitspraken te doen. Zij vinden dat dit meer per persoon bekeken moet worden of zij terug kunnen of niet. Ook geven sommige inwoners aan het te complex te vinden om er een oordeel over te vellen.

Inwoners die het (helemaal) oneens zijn dat de derdelanders mogelijk niet meer in Nederland mogen verblijven, noemen het een arbitrair onderscheid. Er zou in hun ogen geen verschil gemaakt mogen worden tussen vluchtelingen uit Oekraïne en derdelanders. Wel zijn er inwoners die het (helemaal) oneens zijn met de stelling, maar wel aangeven dat er op zijn minst gekeken moet worden of de derdelanders terug kunnen naar het land van herkomst.

“Als er geen reden voor verblijf in Nederland meer is moet de verblijfsstatus vervallen.”

“Als het land van herkomst (voordat zij naar Oekraïne kwamen) veilig is, kunnen zij daar prima weer naar terug. Is het een land in oorlog, dan zijn zij echt vluchteling en kun je hen niet zomaar wegsturen”

“Als ze naar Oekraïne zijn gegaan om tijdelijk daar te werken of studeren, lijkt het mij aannemelijk dat hun land van herkomst een valide plek is om naar terug te verhuizen.”

“Deze mensen kunnen waarschijnlijk ook weer terug naar het land van herkomst.”

“Hier ontbreekt de tijdelijkheid.”

“Ik weet niet of dit economische vluchtelingen zijn en vertrouw de regels een buitenlands asielbeleid niet.”

“Afhankelijk van de situatie van de specifieke personen.”

“Als deze derdelanders veilig naar hun eigen land terug kunnen (dus geen vluchteling in Oekraïne waren) vind ik dat zij in principe naar hun ‘eerste land’ terug kunnen gaan.”

“Geen algemene maatregel, maar bekijken per geval.”

“Het ligt eraan welke mogelijkheden de derdelanders hebben. Voor de een is terugkeer naar land van herkomst vanzelfsprekend, maar voor een ander wellicht onwenselijk.”

“Nou, ik vind dit aspect té moeilijk en complex om een gegronde reden over te hebben. Ik weet het gewoonweg niet.”

“Voor situaties waar de vluchteling een eigen land heeft wat veilig is, heeft de voorkeur dat ze naar huis kunnen.”

“Wellicht moet dit meer case by case bekeken worden.”

“Als de oorlog niet zou zijn uitgebroken, zouden deze mensen niet opnieuw zijn gevlucht.”

“Als je uit Oekraïne komt ten tijde van de oorlog heb je recht op opvang, of je moet terug kunnen naar je oorspronkelijk land van herkomst.”

“Dat is weer onderscheid tussen rassen, terwijl de derdelanders mogelijk zich in een nog moeilijkere positie bevinden dan veel Oekraïners.”

“Dat ze geen Oekraïense nationaliteit hebben, verandert niet het feit dat ze vluchten. Eerste keuze is het land van afkomst, maar als dat niet mogelijk is, zou het niet verboden moeten worden”

“Het lijkt wel alsof alles op alles wordt gezet om alleen Oekraïners onder deze regeling te laten vallen. Vluchten voor oorlog is vluchten voor oorlog. Er wordt al een onderscheid gemaakt tussen Oekraïners en andere vluchtelingen en nou wordt er ook nog een onderscheid gemaakt tussen Oekraïners en derdelanders. Mij ontgaat de logica.”

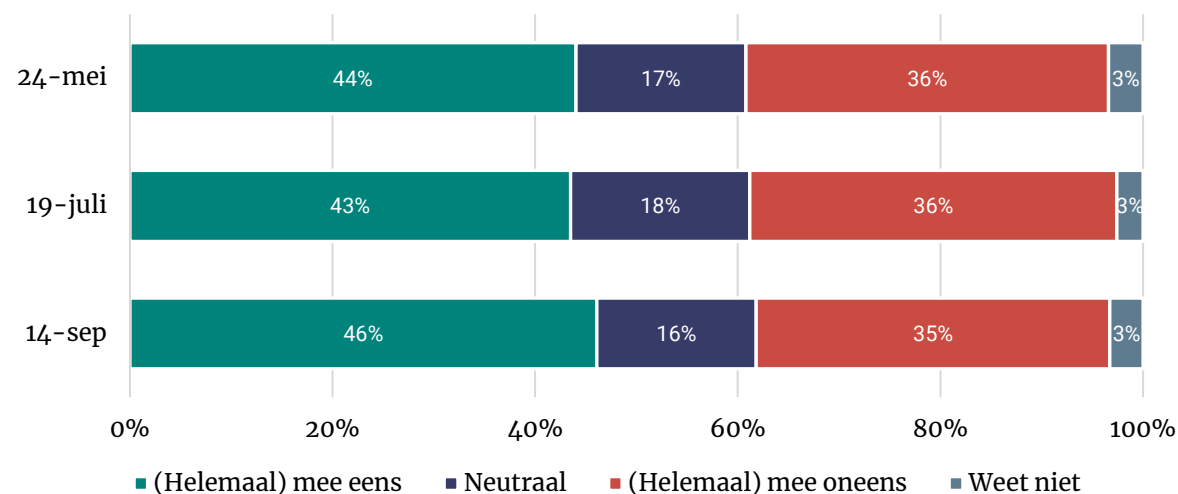

Gevoel van dubbele maat: huisvesting

Iets minder dan de helft vertrouwt erop dat huisvesting vluchtelingen geen gevolgen heeft voor andere groepen

- Voor de peiling van het ministerie van Justitie en Veiligheid vragen wij inwoners of zij erop vertrouwen dat de toewijzing van langdurige huisvesting voor vluchtelingen uit Oekraïne niet ten koste gaat van andere groepen op de woningmarkt.
- Iets minder dan de helft vertrouwt erop dat de toewijzing niet ten koste gaat van andere groepen, 16 procent staat hier neutraal tegenover. Een derde geeft aan hier weinig tot geen vertrouwen in te hebben. Deze verhoudingen zijn vergelijkbaar met de vorige meting. Wel is er over langere periode sprake van een afname van het vertrouwen. In april 2022, toen deze vraag voor het eerst in de peiling werd gesteld, had nog 50 procent van de inwoners er vertrouwen in en 28 procent had geen vertrouwen.⁷

Figuur 16. Ik vertrouw erop dat de toewijzing van langdurige huisvesting voor vluchtelingen uit Oekraïne gebeurt zonder dat dit ten koste gaat van andere groepen op de woningmarkt. Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei). Bron: 12^e flitspeiling vluchtelingen uit Oekraïne, ministerie van Justitie en Veiligheid

⁷ voor meer inzicht in de ontwikkeling over de periode maart 2022 - mei 2023, [zie peiling van ministerie van Justitie en Veiligheid](#)

5

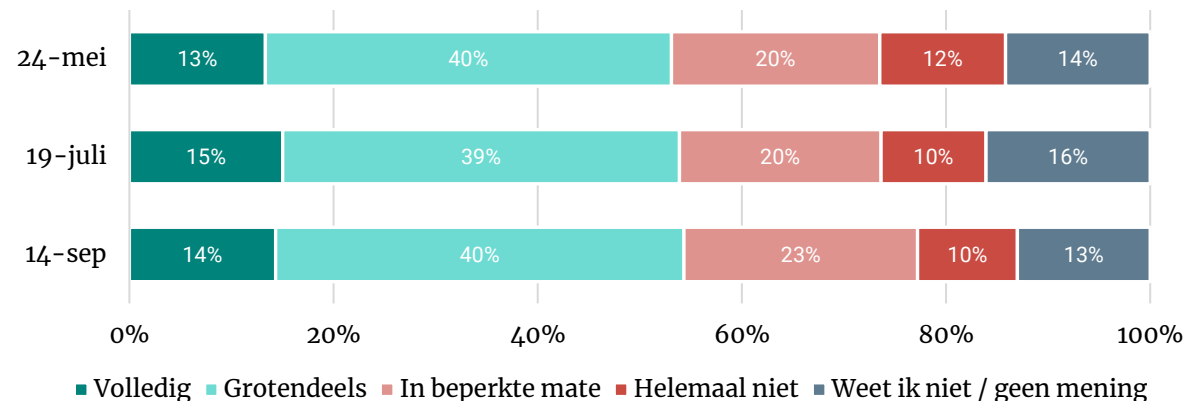
Nieuwe tegenstellingen

Draagvlak houding regering jegens oorlog Oekraïne

Stabiel draagvlak van ruim de helft van de Nederlanders voor manier waarop de Nederlandse regering omgaat met de oorlog in Oekraïne

- Net als in de vorige metingen staat iets meer dan de helft van de bevolking volledig of grotendeels achter de manier waarop de Nederlandse regering omgaat met de oorlog in Oekraïne (54%). Een derde van de Nederlanders staat hier in beperkte mate of helemaal niet achter (33%). Tot slot geeft 13 procent aan dit niet te weten, of er geen mening over te hebben.
- Er is een sterke samenhang te zien tussen waar de sympathie van inwoners ligt in de oorlog tussen Oekraïne en Rusland en de mate waarin inwoners achter de manier staan waarop de Nederlandse regering omgaat met de oorlog in Oekraïne. Zeven op de tien inwoners (69%) die in de oorlog tussen Oekraïne en Rusland meer sympathie hebben voor Rusland staan helemaal *niet* achter de manier waarop de Nederlandse regering omgaat met de oorlog. Dit ligt beduidend hoger dan onder inwoners die meer sympathie ervaren voor Oekraïne (1%), voor beide partijen sympathie hebben (8%) of voor geen van beide sympathie ervaren (43%).

Figuur 17. In welke mate sta jij achter de manier waarop de Nederlandse regering omgaat met de oorlog in Oekraïne? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

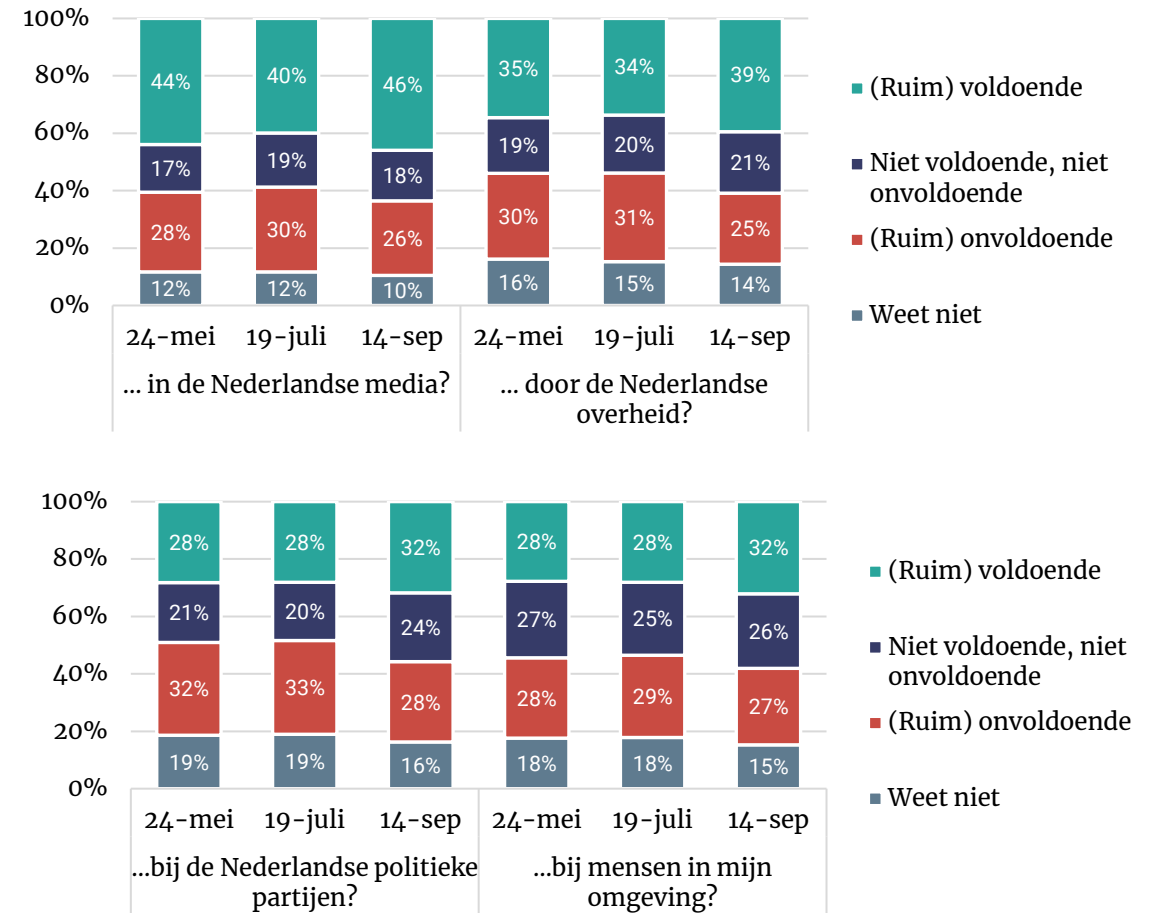
Andere oorlogen en conflicten

Verdeeldheid over hoeveelheid aandacht voor andere oorlogen of conflicten in de wereld

Wij vroegen aan inwoners in hoeverre zij vinden dat er voldoende of onvoldoende aandacht is voor andere oorlogen of conflicten in de wereld in de media, bij de overheid, bij politieke partijen en in hun omgeving.

- Iets minder dan de helft is van mening dat de Nederlandse media voldoende aandacht heeft voor andere oorlogen of conflicten in de wereld. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 19 juli, maar vergelijkbaar met 24 mei. Volgens drie op de tien is de aandacht onvoldoende.
- Volgens vier op de tien (39%) heeft de Nederlandse overheid voldoende aandacht voor andere oorlogen of conflicten. Hier is een lichte stijging te zien ten opzichte van beide voorgaande metingen. Een kwart vindt dat die aandacht onvoldoende aanwezig is.
- Een derde vindt dat er voldoende aandacht is voor andere oorlogen of conflicten bij Nederlandse politieke partijen (32%), volgens een iets kleinere groep is dit onvoldoende (28%).
- Een derde vindt dat mensen in hun omgeving voldoende aandacht hebben voor andere oorlogen en conflicten (32%), een iets kleinere groep vindt van niet (27%) en een kwart is hier neutraal over.

Figuur 18. In hoeverre vind je dat er voldoende of onvoldoende aandacht is voor andere oorlogen of conflicten in de wereld? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

6

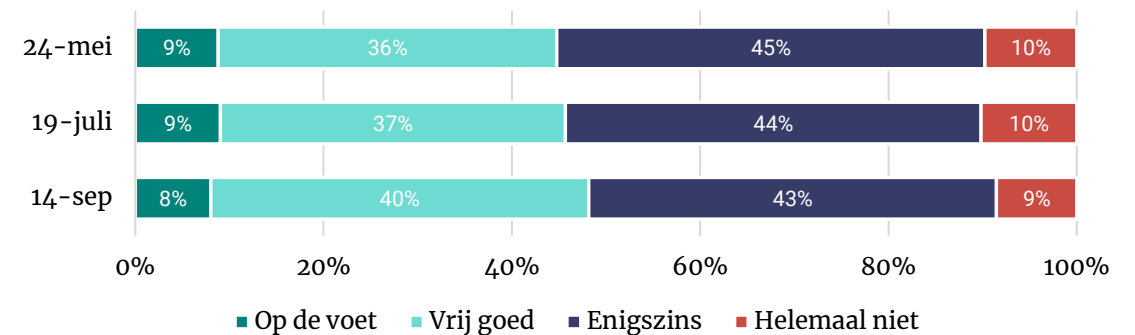
Vertrouwen in overheid en media

Informatievoorziening (1)

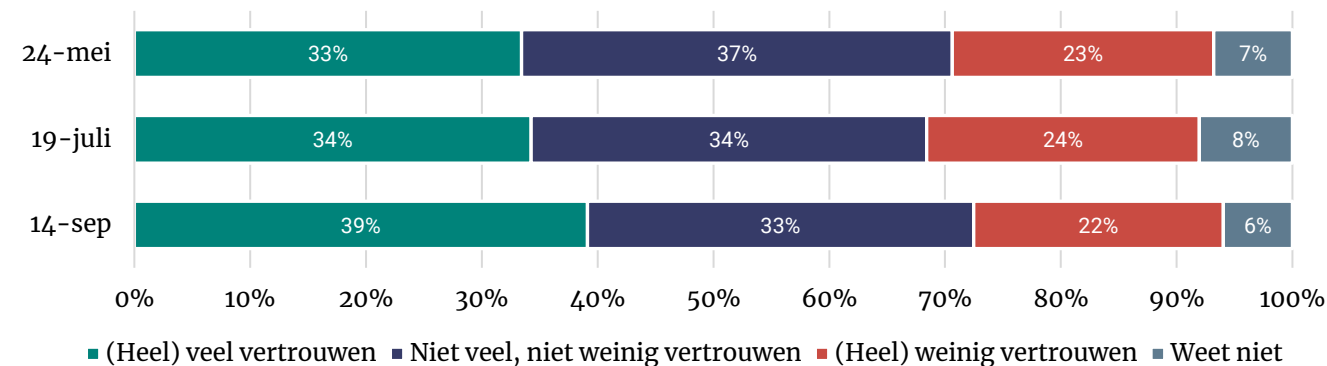
Vertrouwen in informatievoorziening overheid licht toegenomen

- Ongeveer de helft van de Nederlanders volgt het nieuws over de oorlog in Oekraïne op de voet, of vrij goed. Nog eens 43 procent is enigszins op de hoogte van de ontwikkelingen, een op de tien volgt het nieuws over de oorlog helemaal niet.
- Vier op de tien hebben veel vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid over de oorlog in Oekraïne. Voor een derde geldt dat ze daar niet veel, maar ook niet weinig vertrouwen in heeft. Een op de vijf heeft weinig vertrouwen.
- Onder de inwoners die in de oorlog meer sympathie hebben voor Oekraïne, geeft bijna de helft aan veel vertrouwen te hebben in de informatievoorziening (49%), aanzienlijk hoger dan onder de inwoners die meer sympathie hebben voor Rusland (5%). In deze groep geven acht op de tien (84%) aan (heel) weinig vertrouwen te hebben in de informatievoorziening. Onder de inwoners die meer sympathie hebben voor Oekraïne is dit ongeveer een op de tien (11%).
- De helft (51%) van de inwoners die het (heel) positief vinden dat Nederland vluchtelingen uit Oekraïne opvangt, heeft (heel) veel vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid over de oorlog in Oekraïne. Ook onder inwoners die vinden dat Nederland voldoende Oekraïense vluchtelingen opvangt (47%) of juist meer op moet vangen (44%) heeft bijna de helft (heel) veel vertrouwen in de informatievoorziening (resp. 47% en 44%). Onder inwoners die (heel) negatief zijn over de opvang, of vinden dat Nederland minder Oekraïense vluchtelingen op moet vangen, ligt dit aanzienlijk lager (resp. 7% en 14%). Deze groepen hebben juist relatief weinig vertrouwen in de informatievoorziening (resp. 77% en 57%).

Figuur 19. In hoeverre volg je het nieuws over de oorlog in Oekraïne? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

Figuur 20. Hoeveel vertrouwen heb je in de informatievoorziening van de overheid over de oorlog in Oekraïne? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

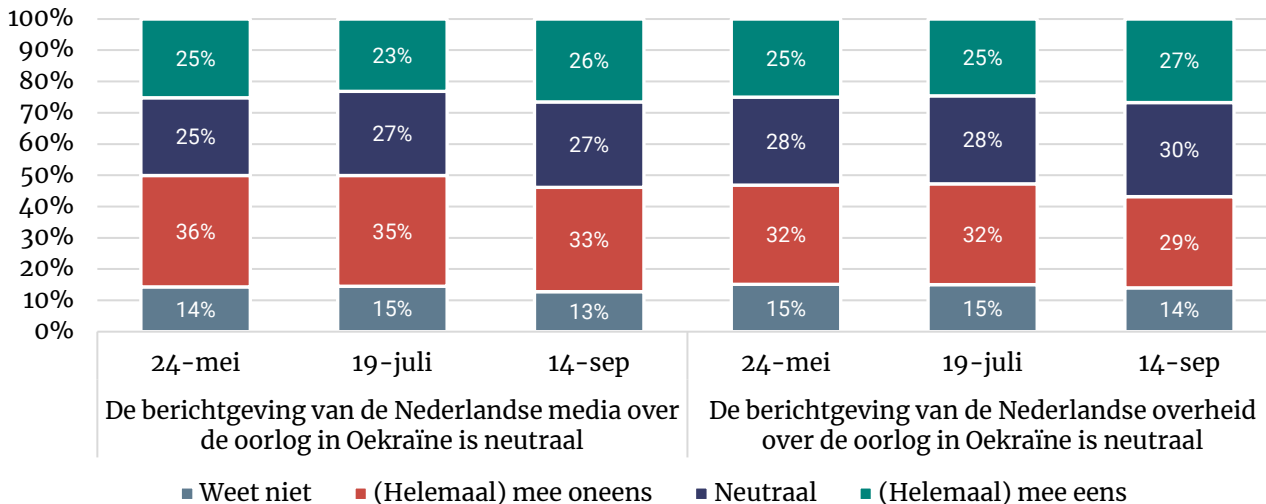

Informatievoorziening (2)

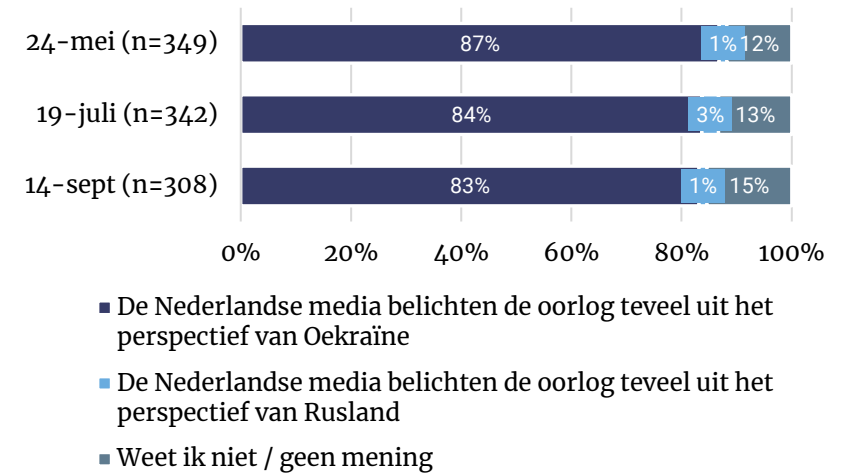
Nederlanders verdeeld over neutraliteit berichtgeving

- Een kwart vindt de berichtgeving over de oorlog in Oekraïne vanuit de overheid en media neutraal. Drie op de tien vinden de berichtgeving van de Nederlandse overheid over de oorlog niet neutraal (29%). Een derde van de Nederlanders vindt de berichtgeving van de Nederlandse media niet neutraal.
- Van degenen die de berichtgeving *niet* neutraal vinden, vinden ongeveer acht op de tien dat de Nederlandse media en overheid de oorlog te veel uit het perspectief van Oekraïne belichten (resp. 83% en 84%). Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de voorgaande metingen.

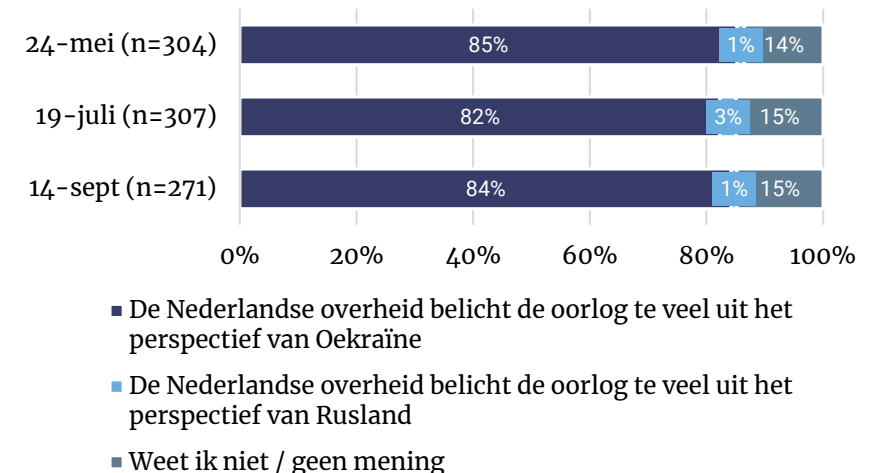
Figuur 21. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen? Basis: alle Nederlanders, n=1.001 (september), n=1.055 (juli), n=1.091 (mei).

Figuur 22. Kun je aangeven welke stelling het beste bij jouw mening past? Basis: Nederlanders die aangeven dat zij de berichtgeving van Nederlandse media niet helemaal neutraal vinden

Figuur 23. Kun je aangeven welke stelling het beste bij jouw mening past? Basis: Nederlanders die aangeven dat zij de berichtgeving van Nederlandse overheid niet helemaal neutraal vinden

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl